

Overweging 28 juli 2013

bidden: onderhandelen of overgave?

Lezingen: Genesis 18, 20-33; Kolossenzen 2, 6-15; Lucas 11, 1-13.

Het is in verband met de lezingen die gegeven zijn, en de naam van deze zondag, *zondag van het bidden*, niet gemakkelijk om het niet over bidden te hebben.

Het is een moeilijk onderwerp, want we hebben allemaal zo onze eigen ervaringen met bidden en de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat velen ook heel frustrerende ervaringen hebben met gebed. Dat wil zeggen: met de kracht of het nut van bidden.

Een van de recente uitgaven van *De Oud-Katholiek* (exemplaren hiervan zijn evt op te vragen bij het secretariaat van de OKKN in Amersfoort, www.okkn.nl) was een themanummer over bidden. Ik heb daar ook een bijdrage voor geschreven die u wellicht (nog) eens wilt lezen. Daarin wordt een aantal opvattingen en ervaringen met betrekking tot het gebed genoemd, er vanuit gaande dat bidden een bijzondere vorm van communicatie is waarin de bidder en God betrokken zijn.

Voor nu gaan we uit van de manier waarop in de eerste lezing uit Genesis en de evangelietekst van Lucas over bidden wordt gesproken. Ik plak er drie begrippen op: onderhandelen, drammen en vertrouwen. Aan het eind vraag ik u te overwegen welke wijze voor ons leven de meest vruchtbare is.

In Genesis spreekt Abraham met God over het lot van Sodom. Het is een voorbede voor de bewoners van die stad in de vorm van een onderhandelingsgesprek. De zondigheid van de stad Sodom (het gaat hier heel nadrukkelijk niet om wat later sodomie is gaan heten) vormt voor God aanleiding het te vernietigen. Het gedrag van de stad heeft de rechtvaardige en gerechtvaardigde toorn van God gewekt. Abraham pleit voor de rechtvaardigen die met de onrechtvaardigen gedood zouden worden, wanneer God zijn voornemen ten uitvoer brengt. Hij heeft er tenslotte familie wonen, Lot met zijn gezin. Wanneer de rechtvaardigen hetzelfde lot zouden ondergaan als de onrechtvaardigen, zou dat toch een onrecht zijn. Abraham gaat uit van een wereldbeeld waarin het onrecht van de onrechtvaardigen bestraft wordt en de rechtvaardigheid van de rechtvaardigen beloond. De rechtvaardigheid van God verhindert dat Hij onrecht doet. Abraham confronteert God met een dilemma: de rechtvaardige straf voor de zondaars scheidt het onrecht dat daarmee de rechtvaardigen ook gestraft worden. Dat kan toch niet. Vervolgens wordt gesproken over wat acceptabel is. Mogen er 50, 40, 30 opgeofferd worden? Abraham speelt op safe en men komt uit op het getal van tien rechtvaardigen. Tien is een bijzonder getal, een heilig getal ook. Denk maar aan de tien woorden, de tien beproevingen van Abraham, de tien plagen waarmee God zijn volk bevrijdt. De tiende letter, jod, verwijst zowel naar God als naar Jehuda (jood). De tien rechtvaardigen in het verhaal duiden daarmee op de wezenlijke verbondenheid tussen God en zijn volk Israël. (In de gekozen volgorde van de Bijbelboeken bestond dat volk nog niet, maar in de geloofsgeschiedenis wel)

Hoe zou God deze verbondenheid kunnen ontkennen? Maar zelfs deze tien worden niet gevonden, getuige de verwoesting van Sodom. De familie van Abraham wordt een uitweg geboden, maar dat is een ander verhaal.

In de gelezen tekst is overigens niet alleen Gods gerechtigheid in het geding, maar ook zijn barmhartigheid. Wanneer God afziet van een gerechtvaardigd voornemen is dat altijd door zijn barmhartigheid. Er is een anekdote over God waarin over Hem verteld wordt dat Hij voortdurend in zichzelf bidt (ook Hij) dat zijn barmhartigheid het altijd mag winnen van zijn gerechtigheid. Dat zijn liefde voor de mens zijn toorn mag overwinnen. Tegen zijn woede is immers geen mens opgewassen en van zijn liefde leven wij.

In het gelezen deel van het Lucasevangelie vragen de leerlingen Jezus om hun te leren te bidden. Jezus geeft hun de tekst van het Onze vader. Diezelfde gebedstekst komen we tegen in het Matteusevangelie als onderdeel van de Bergrede waarin Jezus zijn leerlingen onderricht geeft over het koninkrijk der hemelen. Hier vormt het een onderdeel van een reeks korte teksten die iets vertellen over Jezus en de dingen die voor hem van wezenlijk belang zijn met betrekking tot geloven en goed leven: verkondigen van hoop, zorg dragen voor de naaste, bidden en bevrijdend handelen.

Hier gaat het over bidden. In de tekst wordt nog een vergelijking ingeweven over iemand die in de nacht bij een vriend aanklopt, maar die er eigenlijk niet in thuis hoort. Het zegt wel iets over het beeld dat de redactie van het stuk over de relatie met God heeft.

Ik zei al dat bidden een vorm van communicatie met God is. In elke vorm van communicatie wordt niet alleen een boodschap overgedragen, maar ook impliciet aangegeven hoe we over onszelf denken en hoe we de gesprekspartner zien. Dat is bij bidden niet anders. In het gebed wordt duidelijk hoe we God zien en hoe we onszelf zien. In de vergelijking met de vriend die uit zijn slaap gehaald wordt om wat broden aan te reiken, zien we een God die moeilijk te bewegen is en bij wie aangedrongen moet worden. Het is kennelijk de verwoording van een ervaring dat God voornamelijk buiten de zaken van mensen blijft. Maar wel Een die een vriend is, die uiteindelijk in beweging komt en doet wat de nachtelijke bezoeker vraagt. Het beeld komt naar voren van een wat humeurige afzijdige God. Het enige wat voor hem pleit is dat de bezoeker 's-nachts komt. Dat wil zeggen: niet bij dag. De vriend die iets nodig heeft kan ook bij dag komen, wanneer de andere niet slaapt. Augustinus zou hiervan zeggen: "de man klopt aan bij een vriend wanneer het donker is, zijn leven in duisternis verkeert. Wanneer hij bij niemand anders kan aankloppen, klopt hij bij die vriend aan. Hij had er verstandiger aan gedaan overdag, wanneer hij geen gebrek heeft, bij die vriend aan te kloppen, zodat hij geen gebrek gehad zou hebben wanneer het nacht wordt".

Hieruit blijkt dat God zich ook laat vermurwen door hen die Hem niet nodig hebben wanneer het hun voor de wind gaat en wanneer het licht in hun leven schijnt. Wanneer het donker is en op hun nachtelijk aandringen in nood geeft Hij ruimhartig gehoor, zij het wellicht niet van harte.

De vergelijking staat ingeklemd in het beeld van God als Vader. Door God zo te noemen zijn wij zijn kinderen en is de relatie ook meteen getekend door alles wat bij de ouder-kindrelatie verondersteld mag worden. Ook al weten we dat in de praktijk van het leven die relatie soms heel anders is en niet beantwoordt aan haar bedoeling.

Maar primair is het de relatie bij uitstek die levengevend is. Tweedens is het een relatie van liefde die uit haar aard het goede voor de ander wil. Daarop hoeft niet aangedrongen te worden en er hoeft ook niet over onderhandeld te worden. Het wordt vanzelfsprekend gegeven op grond van de wederzijdse liefde. Daarom is het gebed van het Onze Vader in beginsel een gebed van vertrouwen op God en in zijn toekomst, die aan ons zal geschieden wanneer wij leven in overeenstemming met zijn barmhartigheid. Daarom ook kan er met zo'n grote vanzelfsprekendheid gezegd worden: wie bidt ontvangt; wie zoekt vindt, voor wie klopt gaat de deur open. Het vertrouwen van de bidder bevestigt de houding die God als Vader van nature al heeft. Zij vullen elkaar aan en stellen elkaar in staat effectief te zijn wie en wat zij zijn.

Alle drie de manieren van bidden onthullen iets over God. In Genesis zijn redelijkheid en de trouw aan zichzelf, bij de nachtelijke bidder laat Hij zich overhalen door de herhaalde nood en klacht van wie zich tot hem wendt, en in het Onze Vader is Hij de liefdevolle

vader die het goede wil voor zijn kind en daarin ook voorziet.

Daartegenover staat de houding van de bidder. Immers ook de bidder onthult zich in zijn manier van bidden en laat zien hoe hij over God denkt.

Abraham spreekt met God van aangezicht tot aangezicht. Eerbiedig, maar met een zekere gelijkwaardigheid. Hij weet zich deel van Gods plan en van diens belofte. Hij weerspiegelt de manier waarop hij God heeft leren kennen in een proces van beproevingen en gehoorzaamheid. Hij is de weg van de uitdaging met God gegaan en dat geeft hem een zekere status. Terwijl zijn grootste beproeving nog moet komen, de beproeving in de zoon van de belofte. Door zijn gelovige overgave en zijn vertrouwen op God is hij de ware gerechtige, gerechtvaardigd door zijn onvoorwaardelijk geloof.

De bidder in de nacht, de klopper aan de poort van het huis van zijn vriend is meer de gelegheidsbidder die bidt wanneer het water hem aan de lippen staat. Dan herinnert hij zich dat hij nog een vriend heeft op wie hij een beroep zou kunnen doen. Hij is wat opportunistisch. Ook hij klopt niet vergeefs. Terwijl hij eigenlijk God voor zijn karretje wil spannen. Maar zijn behoefte is oprecht. Hij komt niet voor zichzelf vragen, maar voor een gast. En hij vraagt brood, symbool van leven en primaire levensbehoefte, niet iets exorbitants voor zichzelf.

En dan de leerling van Jezus die kind van God is. Hij begint met de heiliging van de Naam en spreekt het vertrouwen uit in de komst van het Godsrijk waarin aan alle behoeften wordt voldaan en alle vragen stilvallen. Hij vraagt om de leeftocht voor één dag in het vertrouwen dat God ook in de volgende dag zal voorzien. En hij vraagt vergeving. Deze bidder ontvangt wat hij nodig heeft om kind van God te kunnen zijn. Inwoner van het Godsrijk. Hij ontvangt de heilige Geest die hem alles zal onderrichten en geven wat hij nodig heeft voor het ware leven.

Drie manieren van bidden, drie aspecten van God, drie soorten bidders. Of zijn het drie kanten van die bidders die wij zelf ook zijn? Herkennen we ons een beetje in alle drie de vormen?

Ik denk het. Blijft nog de vraag, die ik niet ga beantwoorden, maar wel stellen. Welk beeld van God en daarmee welke zelfdefinitie en manier van bidden ervaren we als de meest vruchtbare voor ons leven?

Gezegend zij de naam van de Heer. Amen.